

УДК 327.82:378.014.242(045)

М.В. Трофименко

ПРОГРАМИ ОБМІНІВ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

У статті проаналізовано ефективність програм обмінів та академічної мобільності як засобів реалізації публічної дипломатії. Вказано, що обміни дозволяють не втрачати в незліченних глобальних соціальних контактах зв'язки з громадськістю, обмін людьми, ідеями і думками, але діють ефективно лише коли дозволяють учасникам відчувати відкритість і чесність взаємодії з приймаючою нацією. Автором наведено приклади найвдаліших програм обмінів між різними країнами світу у різні часи. Розглядаються програми обмінів Державного Департаменту США, зокрема інститути з Американістики. Особливе місце відводиться програмі ЕРАЗМУС+, яка реалізовується Європейським Союзом, оскільки для України як країни-партнера (Partner Country) відкриті можливості на організацію та участь в проектах з навчальної (академічної) мобільності з країнами-членами (Programme Countries) Програми Еразмус+. Робиться висновок, що обміни приносять тільки кращі результати, якщо будуть співфункціонувати із зовнішньою політикою, виконуючі її завдання, адже така форма публічної дипломатії є надзвичайно ефективною та вартою фінансування задля покращення іміджу держави або групи держав за кордоном. Також зазначається, що програми обмінів (наукових, студентських, діячів культури, журналістів, державних та громадських діячів тощо) є надзвичайно ефективним засобом реалізації публічної дипломатії, на який країни не жалкують коштів, розширюючи таким чином мережу лояльних представників різних професій за кордоном.

Ключові слова: обмін, програми обміну, публічна дипломатія, академічна мобільність, інститути з Американістики, Державний Департамент США, Бюро у справах освіти та культури Держдепу США, програма ERASMUS+.

Публічна дипломатія визначається як просування національних інтересів шляхом інформування та здійснення впливу на громадян інших країн. В цьому контексті важливо підкреслити різницю між дипломатією класичною та публічною. Перша орієнтована на лідерів інших держав і політичних діячів, друга – на громадян інших країн, громадські об'єднання. Публічна дипломатія спрямована на просування національних інтересів країн через вплив. Під впливом розуміється направлення, корегування громадської думки, переконань, поведінки, очікувань, перспектив тощо.

Публічна дипломатія охоплює безліч різних заходів. Серед них, програми обмінів, академічної мобільності є найбільш дієвими та ефективними.

Обміни безпосередньо пов'язані з «людським фактором», де взаємодія з особистістю і психологією учасників є центральним аспектом [6, с. 50].

Програми обмінів, освітні програми та призначені для громадських діячів, знаходяться в більш широкому політичному колі міжнародних справ. Навіть самий політично нейтральний обмін, наприклад між університетами, має політичну мету або реалізується з метою розвитку транскордонних відносин, які можуть згодом привести до появи довгострокових результатів у політичній сфері, таких як зменшення конфліктного потенціалу у різних галузях міждержавних відносин.

Найкращим прикладом цього можуть бути франко-німецькі обміни для студентів після Другої світової війни, коли до 1997 року більш ніж п'ять мільйонів студентів взяли участь у програмах обміну, що сприяло нормалізації відносин між двома країнами. Гарним прикладом обмінів можуть бути програми обміну для громадян Ірану, що фінансуються приватним сектором США (щоб уникнути звинувачень в політичній направленості таких обмінів у разі виділення коштів на фінансування програми з державного бюджету) і до яких успішно залучаються митці та інші недержавні професійні групи, але не дивлячись на такі позитивні заходи відносини між двома країнами залишаються надзвичайно напруженими.

Обміни являють собою форму міжнародних зв'язків з громадськістю, обміну людьми, ідеями і думками, які, як правило, втрачаються в незліченних глобальних соціальних контактах. Проте, неформальні контакти мають велике політичне значення [8, с. 51].

У той час як обміни, як правило потрапляють в категорію культурної дипломатії, вони є гнучкою середою, яка може бути застосована в різних професійних сферах в залежності від мети, для якої вона призначена. Всі соціальні групи можуть бути задіяні на цьому шляху, хоча чим вище в ієрархії професія на яку вони спрямовані, тим більш престижною повинна бути програма.

Проте, якщо політична середа сприятлива, то відкривається можливість використання обмінів для того, щоб познайомити фахівців з їх партнерами-політиками, для того, щоб налагодити процес переговорів. Цей механізм може бути дуже корисним, коли рівень важливості відносин вимагає постійної уваги. Відповідним прикладом є зв'язок між Сполученими Штатами і Європейським Союзом, де європейські представники вперше були запрошені до США у рамках програми Держдепартаменту для іноземних керівників, і ці контакти були згодом розширено з появою власної гостьової програми ЄС у 1974 році і різних трансатлантичних тренінгів і програм професійних обмінів, які були розроблені в 1970-х – 1980-х роках [2].

Обміни (в ідеалі) – це найбільш двосторонньо орієнтована форма публічної дипломатії, яка відкриває простір для діалогу і обміну альтернативними точками зору.

Обміни діють найбільш ефективно, коли вони дозволяють учасникам відчувати відкритість і чесність взаємодії з приймаючою нацією.

Неможливо передбачити, як саме обмін досвідом буде впливати на індивідуума, а елементи випадковості і непередбаченості неминучі. Цінність обміну для організатора та учасника може не збігатися, але це не означає, що результати можуть бути поганими, вони можуть бути непередбачуваними. Це стосується всіх видів обмінів, будь-то освітні, наукові, або професійні.

Найбільш відомим прикладом можливого ризику при реалізації програм обмінів є візит Саїда Кутба у США в 1948 році. Кутб, єгипетський державний службовець, відправився вивчати систему освіти Колорадо з метою реалізації реформ в своїй країні. Замість цього, його розчарування у американському суспільстві і «аморальний матеріалізм» останнього тільки посприяли його власному шляху до чистої форми ісламського радикалізму, і згодом він став впливовою особою в русі антизахідного

фундаменталізму [8, с. 52]. Цей випадок демонструє як просто можна досягти зворотних результатів реалізуючи програми обмінів з метою просування публічної дипломатії.

На прикладі Кутба ми бачимо, як регіональні і культурні відмінності впливають на те, як реалізуються обміни. У 1950 році в перші роки проведення Міжнародної гостьової програми лідерства, було виявлено, що більшість скарг на програму надійшло від учасників з Індії. Причина в тому, що посольство США в основному здійснювало відбір кандидатів для участі у програмі з вищих каст, які очікували більш особливого ставлення до них (як до VIP персон) ніж вони отримали. Часто індивідуальний характер досвіду отриманого під час програми обміну, особливо у більш тривалих студентських обмінах, також може створити проблеми негативної соціальної ізоляції для деяких груп. Питання контактів між організацією, яка запрошує і учасником, можуть мати різні конотації для різних культурних груп. У той час коли деякі не мають ніяких очікувань, інші можуть бути здивовані (і розчаровані). Дуже важливо звертати увагу на точку зору тих, кого запрошують та тих до кого запрошують для того, щоб уникнути невиконання мети обміну [8, с. 52].

В цілому, обмін досвідом буде цінуватися перш за все через його унікальність. Він може бути різним та пов'язаним з можливістю отримання нових знань і навичок, які недоступні на місцевому рівні. Він може бути поєднаним з сприйняттям і оцінюванням нового культурного середовища, в якому безпосередній досвід завжди матиме більший ефект, ніж пасивне знання. Для інших видів обміну важливу роль може грати фактор престижу, який також може включати отримання доступу до осіб або установ, які могли б бути закриті або доступні тільки через більш формальні маршрути. Неможливо переоцінити важливість ролі, яку відіграє молоде покоління, але цей момент потребує уточнення. Доступ і престиж завжди можуть мати певний вплив, але обмін матиме найбільший вплив якщо він пропонує вакансії і можливості, які учасник може використовувати для своєї особистої і / або професійної вигоди. Перший контакт з іншою культурою, добре продуманий і прорахований, може мати позитивний і досить тривалий ефект.

Важливим є питання статусу учасника після повернення додому. Ідеально, якщо цінність обміну для обох – організатора і учасника – буде збігатися. У разі успіху, досвід сприятиме не тільки особистим знанням, але й подальшому заохоченню амбіцій і, можливо, розвитку лідерського потенціалу учасника. У 1940 році дослідники з питань зв'язків з громадськістю в США розробили концепцію «лідера громадської думки», який в залежності від знань, отриманих з безпосереднього досвіду, може функціонувати в якості ключового передавача інформації всередині цієї спільноти. Обміни були вперше застосовані для створення лідерів громадської думки окупаційними силами США у післявоєнній Німеччині, в рамках перевиховання німецького суспільства на демократичних засадах [8, с. 53].

Подібна політика в Ірані також є досить яскравим прикладом. Відносна ізоляція значної частини населення від контактів із зовнішнім світом дозволяє тим, хто має змогу взяти участь в обмінах відігравати більш помітну роль, ніж вони мали б в іншому випадку.

Обміни можуть функціонувати в якості важливого шляху для створення нейтрального простору. Як правило, це відноситься до впровадження і об'єднання осіб і установ, які працюють в тій же галузі. Обміни у приватному секторі між Радянським Союзом і Східною Європою перейняли цей підхід, щоб подолати міжблоковий антагонізм за допомогою професійного обміну. Він також може включати в себе організацію міжнародних групових відвідувань, заснованих на особливій темі, щоб об'єднати певну групу навколо певної мети. Подорожі протягом декількох днів або

тижнів в країні, що не є рідними для учасників, як правило, сприяють руйнуванню бар'єрів, стереотипів, які залишаються в інших, більш формальних обставинах, стимулюючи зацікавленість, діалог і довгострокові контакти. Необхідно максимально дати можливість для особистого спілкування, щоб зламати бар'єри, що мають негативний вплив.

Важливішу роль в цій галузі зіграло те, що можна назвати корпоративною або підприємницькою культурною дипломатією. Найбільш відомий приклад – інститут Відкритого суспільства Джорджа Сороса (OSI), який з 1993 року сприяє розвитку громадянського суспільства та практиці ефективного управління всією Центральною Європою і Центральною Азією в рамках чіткої стратегії демократизації. Інститут пропонує багато стипендій і програм – грантів для професійного обміну з регіоном і розвитку лідерського потенціалу учасників. Цікаво, що ці програми не пов'язані з будь-якими конкретними національними інтересами.

Такі транскордонні контакти можуть привести до «невеликих але важливих змін в ідентичності та самосприйнятті», при цьому раніше існуючі політичні та / або культурні уподобання не відкидаються, але стають більш гнучкими [8, с. 54]. Ідентичність є основою для визначення інтересів. Ціль обміну може точно сформулювати безпрецедентний досвід, тим самим усуваючи раніше існуючі поняття ідентичності та інтересів. Асоціації випускників університетів, програм обмінів можуть виступати корисним інструментом не тільки для підтримки контактів, але і як платформи для організації програм. У більш широкому сенсі, вона створює інтелектуальну спільноту, яка не обмежується кордонами держави.

Дослідження післявоєнних німецьких програм та технік психологічного ведення бою підкреслили той факт, що критики рідко коливатимуться у своєму рішенні, а ті, хто сумнівається, можуть стати прихильниками і прибічниками. З цієї точки зору, обміни – це простий спосіб для управління міждержавними відносинами, оскільки вони можуть бути застосовані для створення в довгостроковій перспективі спільноти людей, об'єднаних навколо спорідненості культур. З 1946 року програма Фулбрайта успішно розробляє таку спорідненість зі Сполученими Штатами, по-перше за допомогою засобів самого академічного обміну, а по-друге, заохочуючи появу такого навчального курсу як Американістика в університетах по всьому світу [2].

Однією з найбільш масштабних та успішних практик реалізації програм обмінів в рамках реалізації публічної дипломатії безперечно є досвід Державного департаменту Сполучених Штатів Америки. Міжнародна мережа випускників програм обмінів Державного департаменту США за більше ніж 50 років існування налічує більше 1 млн. учасників, щороку у різних програмах Держдепу беруть участь більше 55 тис. осіб. З поміж випускників програм обмінів Держдепу 565 дійсних або экс-глав держав, 75 нобелівських лауреатів [7]. Всі випускники програм Держдепу об'єднані в Міжнародну мережу випускників, яка координується офісом у справах випускників Бюро у справах освіти та культури Держдепу. Митці, освітяни, спортсмени, студенти, молодь, лідери громадської думки з 160 країн беруть участь в наукових, культурних, спортивних та професійних обмінах. Бюро у справах освіти та культури Держдепу пропонує велику кількість програм обмінів для негромадян США. З поміж цих програм однією з найбільш престижних та популярних вважається програма «Інститути з Американістики» (Study of the United States Institutes – SUSI), присвячені різним темам в області американістики (Американська політика та політична думка; Сучасна американська література; Журналістика та медіа; Релігійний плюралізм у США; Середня освіта; Культура та суспільство США; Зовнішня політика США; Формування національної політики у галузі національної безпеки) [9]. Ці програми розроблені для викладачів вищих навчальних закладів, урядовців, журналістів, керівників і лідерів

громадської думки з різних країн світу. Інститути проводяться на території університетів, розташованих в різних регіонах Сполучених Штатів. У кожному проєкті беруть участь 18 фіналістів з різних країн. Мета проведення інститутів – поліпшити якість викладання американістики в вузах за межами США, познайомити іноземних учасників із Сполученими Штатами, громадян США із іншими культурами та країнами, сприяти просуванню учасників по кар'єрній дробині з метою розширення мережі лояльних до США керівників за кордоном тощо.

Так, «Інститут з Американістики з питань формування національної політики у галузі національної безпеки 2018» проходив в місті Ньюарк на базі Університету Делавера протягом шести тижнів з 4 січня по 16 лютого 2018 року.

«Інститут з Американістики з питань формування національної політики у галузі національної безпеки» – це інтенсивна академічна пост докторська програма з комплексними навчальними поїздками, яка надала можливість групі з 18 учасників з усього світу поглибити своє розуміння засад політики національної безпеки США та сучасних загроз, що стоять перед США. Інститут зосереджувався на питаннях розробки політики зовнішньої та національної безпеки США та ролі федерального уряду, аналітичних центрів, медіа та громадської думки у формуванні цієї політики.

У програмі розглядалося питання про те, як у США визначається та забезпечується безперервність політики національної безпеки та трансформації, які відбуваються через зміну президентських адміністрацій.

Загальна змістовна друга тема програми – «Інститути та процеси у формуванні політики в галузі національної безпеки», яка зосереджується на чотирьох взаємопов'язаних модулях:

- 1) світ очима США та їх місце в глобальній системі;
- 2) тероризм та національна безпека в США та за кордоном;
- 3) імміграційна політика США та політика щодо біженців;
- 4) пошук правильного балансу між унілатералізмом та мультілатералізмом у політиці США.

Кожного тижня учасники брали участь у навчальних заходах, круглих столах з експертами в галузі національної безпеки США та бесідах й дискусіях із громадськістю Ньюарка та штату Делавер з ключових тематичних питань.

Учасники програми пройшли жорсткий відбір. Лише від України було подано 200 кандидатур. На фінальному етапі відбору Бюро освітніх і культурних програм Державного департаменту США розглядало заявки від 120 країн. У підсумку на стажування були запрошені 18 учасників з України, Португалії, Сполученого Королівства, Ізраїлю, Словаччини, Китаю, Індії, Аргентини, Грузії, Пакистану, Лівану, Гани, Камеруну, Монголії, Малайзії, В'єтнаму, Чилі, Мексики. Перевага була надана високомотивованим і досвідченим працівникам вищих навчальних закладів, міністерств або установ, що обіймаються питаннями розробки політики національної безпеки.

Загалом учасники програми відвідали 11 міст, 13 закладів вищої освіти, у тому числі 4 – військового спрямування (Національний університет оборони, Вест-Поїнт, Військово-морська академія в Аннаполісі, Військовий коледж в Карлайлі), 40 лекцій і діалогових заходів, побували у провідних аналітичних центрах Америки.

Важливим результатом програми стало створення Наукової спільноти, головною метою якої є підтримка контактів між учасниками та сприяння розвитку міжнародного співробітництва. Перша ініціатива спільноти – видання спільної монографії з питань міжнародних відносин, глобальної та міжнародної безпеки. Також досягнуті домовленості про підписання угод про співпрацю між університетами, в яких працюють або, з якими співпрацюють учасники програми.

Учасники від всіх країн є визначними представниками академічного, політичного та аналітичного середовища. Яскравим прикладом позитивного впливу програм обмінів Держдепу США та програми Інститутів з американістики з питань формування політики в галузі національної безпеки 2018 зокрема є факт участі в останній представників Ізраїлю та Лівану – країн, які знаходяться у стані війни. Спільна участь у програмі дає можливість встановити контакти, які в майбутньому можуть сприяти встановленню миру між цими країнами та безумовно слугуватиме зміцненню американських інтересів в регіоні.

Варто також звернути увагу на програму ЕРАЗМУС+, яка реалізується Європейським Союзом. Це програма обмінів студентів, викладачів та науковців країн-членів ЄС, а також Ісландії, Ліхтенштейну, Македонії, Норвегії, Туреччини. Програма надає можливість навчатися, проходити стажування чи викладати в іншій країні, що бере участь в програмі. Терміни навчання і стажування можуть складати від 3 місяців до 1 року. Протягом 2014-2020 років за напрямом навчальної (академічної) мобільності Програмою Еразмус+ передбачається надання грантів та можливостей для навчання біля 4 млн. особам та 125 тис. організаціям. На ці цілі виділяється 63% загального бюджету Програми Еразмус+, що складає загалом 14,7 млрд. євро. Для України як країни-партнера (Partner Country) Програми Еразмус+ відкриті можливості на організацію та участь в проектах з навчальної (академічної) мобільності з країнами-членами (Programme Countries) Програми Еразмус+ [1].

Обміни приносять тільки кращі результати, якщо будуть співфункціонувати із зовнішньою політикою, виконуючі її завдання. Ця форма публічної дипломатії є надзвичайно ефективною та вартою фінансування задля покращення іміджу держави або групи держав за кордоном. Всі фінансові ресурси вкладені у подібні програми повернуться сторицею через лояльних представників різних національностей, які взявши участь у подібних програмах, обійнявши посаду у державних органах влади, громадському секторі, політичній структурі тощо будуть позитивно ставитись до країни-організатора.

Таким чином, розглянувши все вищенаведене можна зробити наступні висновки.

По-перше, програми обмінів (наукових, студентських, діячів культури, журналістів, державних та громадських діячів тощо) є надзвичайно ефективним засобом реалізації публічної дипломатії, на який країни не жалкують коштів, розширюючи таким чином мережу лояльних представників різних професій за кордоном.

По-друге, варто зазначити, що програми обмінів організовані без врахування статусу учасника в його країні, культурних, релігійних особливостей можуть мати зворотній ефект. Тому програми обмінів мають бути ретельно підготовлені із врахуванням всіх особливостей учасників.

По-третє, найбільш масовими та затратними є програми обмінів Державного Департаменту США та Європейського Союзу. Вони налічують мільярдні бюджети та мільйони випускників по всьому світу, серед яких багато лідерів держав, високопосадовців різного рівня, Нобелівських лауреатів, всесвітньовідомих вчених тощо.

По-четверте, дієвим інструментом підтримання контактів країни організатора програм та випускників є асоціації та мережі випускників. Серед таких асоціацій найбільш масовою є Міжнародна мережа випускників програм Держдепу США. Крім того, після реєстрації всі випускники отримують позитивні унікальні можливості: доступ до баз даних грантів; до електронних бібліотек; безоплатну можливість скачувати електронні версії провідних американських газет, журналів наукового, суспільно-політичного спрямування; доступ до баз даних вакансій, щоб сприяти

просуванню випускників по кар'єрі, підвищенню їх соціального статусу; можливість отримати фінансування індивідуальних проєктів для випускників програм обмінів тощо.

По-п'яте, одним із найбільш яскравих прикладів програм обмінів є інститути з Американістики, мета яких поліпшити якість викладання американістики в вузах за межами США, познайомити іноземних учасників із Сполученими Штатами, громадян США із іншими культурами та країнами, сприяти просуванню учасників по кар'єрній дробині з метою розширення мережі лояльних до США керівників за кордоном тощо.

Список використаної літератури

1. Проєкт Європейського Союзу. Національний Еразмус+ офіс — Україна). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://erasmusplus.org.ua/erasmus/ka1-navchalna-mobilnist.html> ; Proekt Yevropeiskoho Soiuzu. Natsionalnyi Erazmus+ ofis — Ukraina). — [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://erasmusplus.org.ua/erasmus/ka1-navchalna-mobilnist.html>

2. Трофименко М. В. Дипломатична та консульська служба : підручник для студентів ВНЗ / М. В. Трофименко, К. В. Балабанов. — Донецьк : Вид-во «Ноулдж» (донецьке відділення), 2013. — 432 с. ; Trofymenko M. V. Dyplomatychna ta konsul'ska sluzhba : pidruchnyk dlia studentiv VNZ / M. V. Trofymenko, K. V. Balabanov. — Donetsk : Vyd-vo «Noulidzh» (donetske viddilennia), 2013. — 432 s.

3. Трофименко М. В. Роль публічної дипломатії США у забезпеченні американського лідерства / М. В. Трофименко // Сполучені Штати Америки у сучасному світі політика, економіка, право, суспільство. Ч. 2: зб. Матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15.05.2015) / упоряд. Калитчак Р. Г., Зазуляк З. М. — Львів : Центр американських студій ФМВ ЛНУ ім. І. Франка, 2015. — С. 136—144 ; Trofymenko M. V. Rol publichnoi dyplomatii SShA u zabezpechenni amerykans'koho liderstva / M. V. Trofymenko // Spolucheni Shtaty Ameryky u suchasnomu sviti polityka, ekonomika, pravo, suspilstvo. Ch. 2: zb. Materialiv II mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Lviv, 15.05.2015) / uporiad. Kalytchak R. H., Zazuliak Z. M. — Lviv : Tsentr amerykanskyykh studii FMV LNU im. I. Franka, 2015. — S. 136—144.

4. Трофименко М. В. Програми обмінів як засіб реалізації публічної дипломатії / М. В. Трофименко // Інтернаціоналізація як фактор конкурентоспроможності сучасного університету: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 травня 2017 року). — Маріуполь, 2017. — С. 239-242; Trofymenko M. V. Prohramy obminiv yak zasib realizatsii publichnoi dyplomatii / M. V. Trofymenko // Internatsionalizatsiia yak faktor konkurentospromozhnosti suchasnoho universytetu: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (25-26 travnia 2017 roku). — Mariupol, 2017. — S. 239-242.

5. Трофименко М. В. Інститут Конфуція, як механізм реалізації публічної дипломатії Китайської Народної Республіки / М. В. Трофименко // Вісник МДУ. Серія Історія. Політологія. — 2016. — Випуск 15. — С. 335-345 ; Trofymenko M. V. Instytut Konfutsiia, yak mekhanizhm realizatsii publichnoi dyplomatii Kytaiskoi Narodnoi Respubliky / M. V. Trofymenko // Visnyk MDU. Seriiia Istoriiia. Politolohiia. — 2016. — Vypusk 15. — S. 335-345.

6. Трофименко М. В. Публічна дипломатія ФРН / М. В. Трофименко // Вісник МДУ. Серія Історія. Політологія. — 2015. — Випуск 13-14. — С. 310-321 ; Trofymenko M. V. Publichna dyplomatiiia FRN / M. V. Trofymenko // Visnyk MDU. Seriiia Istoriiia. Politolohiia. — 2015. — Vypusk 13-14. — S. 310-321.

7. Bureau of Educational and Cultural Affairs. International Exchange Alumni. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://alumni.state.gov>.

8. Routledge Handbook of Public Diplomacy / [Nancy Snow, Philip M. Taylor, Nicholas J. Cull, Michael Vlahos and others]; edited by Philip M. Taylor. — New York: Routledge, 2009. — 382 p.

9. Study of the U.S. Institutes for Scholars // Bureau of Educational and Cultural Affairs Exchange Programs). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://exchanges.state.gov/non-us/program/study-us-institutes-scholars>.

Стаття надійшла до редакції 10.12.2017 р.

M. Trofymenko

EXCHANGE PROGRAMS IN THE CONTEXT OF PUBLIC DIPLOMACY IMPLEMENTATION

The article analyzes the efficiency of exchange programs and academic mobility as a tool for the implementation of public diplomacy. The author notes that the exchange programs allow public relations stay visible among infinite global social ties and provide for exchange of people and thoughts. The effectiveness of these programs depends upon the level of transparency and sincerity of interaction with host nation, which should be felt by all the participants. The author gives examples of a number of exchange programs successfully held by different nations in different times. The most cost-intensive and large-scale programs are the exchange programs of the U.S. Department of State and the European Union. They have budgets of billions of dollars and millions of alumni around the world and many of them are current state leaders, public officials of different ranks, Noble prize winners, world-famous scientists etc. Special attention is paid to the exchange programs of the U.S. Department of State, in particular, Study of the U.S. Institutes aimed at improving the quality of America Studies teaching at Universities outside the USA, to familiarize the participants with the United States and the U.S. citizens with other cultures and countries, helps them making a career move to expand the network of the U.S.-friendly leaders abroad etc. Special place belongs to the ERASMUS + program implemented by the EU, as Ukraine, being a Partner Country of the ERASMUS + program, has an opportunity to organize and to participate in academic mobility programs with the Programme Countries of the ERASMUS + program. An effective mechanism for supporting contacts between the program coordinating country and alumni is alumni associations and networks. The most large-scale association among them is the International Exchange Alumni Network of the U.S. Department of State. Moreover, after the registration all the alumni get unique life-long opportunities such as access to the grants data base, electronic library; free download of electronic copies of the most influential American newspaper, science and public policy journals; access to the data base of jobs offers to promote alumni, to raise their social status; possible sponsoring of individual projects for exchange alumni etc. However, exchange programs do not take into account the status of a participant in his home country, cultural and religious features that may have the reverse effect. That is why exchange programs should be elaborated and take into account all the peculiarities of participants. The author concludes that exchanges will be more beneficial if pay attention to the foreign policy goals by meeting them. This public diplomacy tool is effective and worth financing because it helps boosting the image of state or a group of states abroad. The exchange programs for scholars, students, culture figures, journalists, state and public actors is an extremely effective way of public diplomacy implementation countries allocate major funds to which allows expanding the network of friendly representative of different professions abroad.

Key words: exchange, exchange programs, public diplomacy, academic mobility, ERASMUS+ program, Study of the U.S. Institutes, the U.S. Department of State, The Bureau of Educational and Cultural Affairs of the U.S. Department of State, ERASMUS+ program.